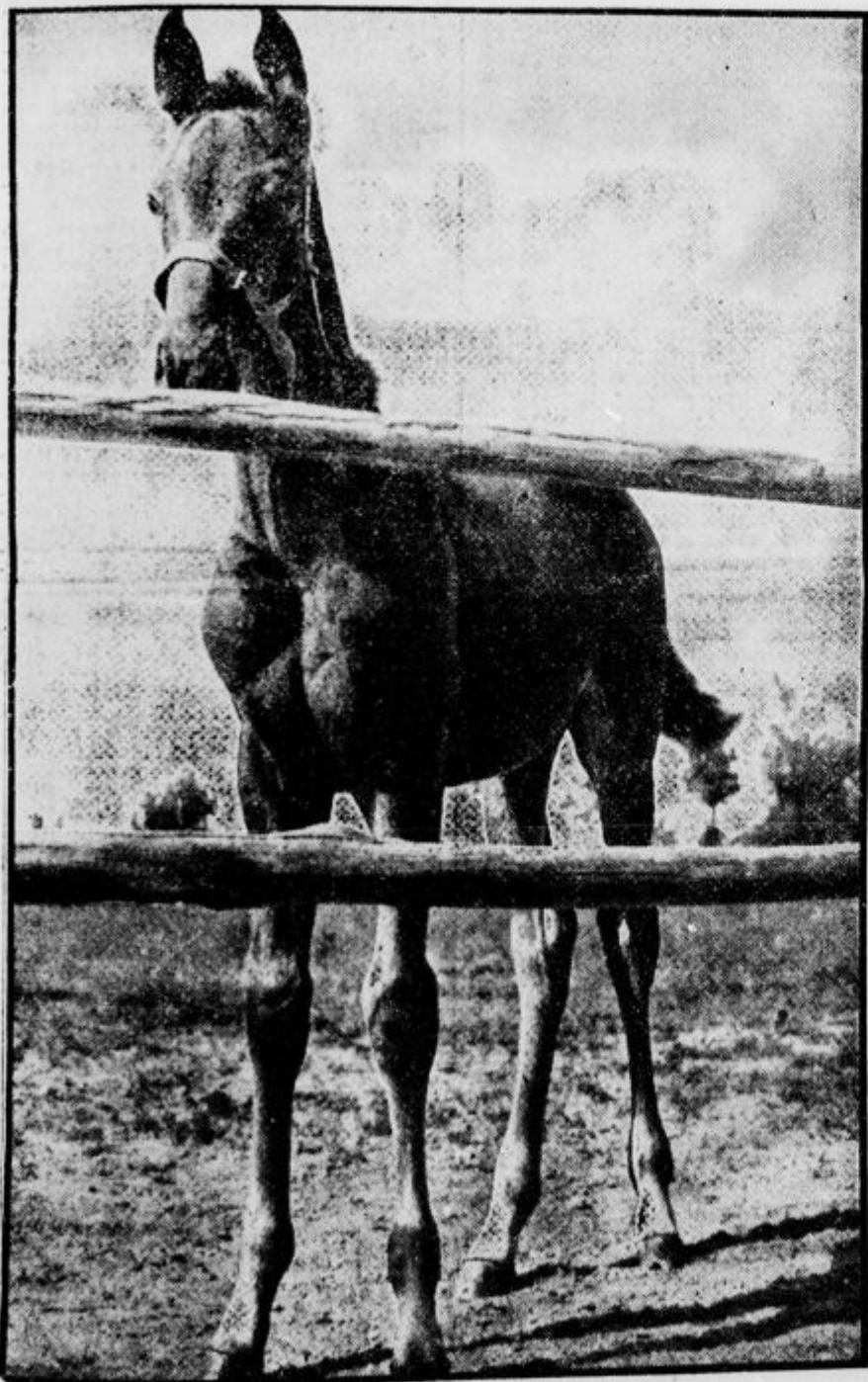

Domoljub

V Ljubljani 4. novembra 1942-XX

55 - Štev. 45

Pogled v neznani svet

V OGLEDALU

Premisli, preden zineš!

Loize je nagel človek in včasih zine kak-
tero, ki mu je potem žal za njo. Oni dan sv-
nekaj kramljala, pa mi je tožil svoje bolečine.
Tako ga je prevzelo, da je nazadnje dejal
»O, ko bi se nikoli ne bil rodil!«

Komaj pa je te besede izrekel, jih je br-
obžaloval in se opravičeval, češ da mu je to
le v naglici ušlo iz ust, ne da bi bil pomislil,
kaj govori. »Prenagel sem in živci mi popu-
ščajo,« je tožil.

Loize je morebiti res nagel človek, vendar
te besede, ki jih je bil brez premisleka izrekel,
kažejo, da njegovo srce zmore tudi take be-
sede. In to je tisto, kar je poglavitno! Takih
Loizetov nas je na svetu na tisoče. Krivdo za
rezke, ostre in nespametne besede mirno zvr-
čamo na svojo prenatrženost, na svoje živce
in občutljivost. Nikoli pa se ne zavemo, da
tega vsega ni kriva naša naglica, marveč
zgolj naša podzavest, ki tiči skrita v našem
srču. Marsikaj je globoko skrito v naši notra-
njosti, ne da bi se tega sami zavedali. Kadar
pa smo razburjeni, tisto skrito plane iz nas ter
izbruhne — bodisi že v besedi ali v dejanju.

Pobožnost, ki odbija

»Za svet,« pravi Cecilija, »in vse, kar je
na svetu, mi ni več. Vsa moja radost je v tih
izbi in cerkvi.« — Kaj ni Cecilija blaga in
pobožna duša? Niti sama ne dvomi o tem in
gotovo je oseba, katere duša je polna ljubezni
do Boga, do človekoljubja in miline, odpovedi
in potrpljenja, gotovo torej je oseba, ki je
naša mir, kakršnega svet ne more dati, vredna
največjega spoštovanja. A kaj opazimo pri
Ceciliji? Vidimo na primer, da pri bogoslužjih
sestankih ni nove obleke, ki bi je Cecilija ne
opazila in ocenila, da v dotičnem kraju ni
družbe, ki bi je do slehernega poedinca ne
poznala in obrala; da ljudem zlepa ne odpusti,
če so videti kakor koli zanemarjeni; da na-
tanko preišče morebitne pregreške ali nedo-
stojne nastope ter jih ob priliki in z nekakšnim
ugodjem premleva med svojimi prijateljicami
in da je, ker ne ustrežejo njenim, dostikrat ne
majhnim željam in zahtevam, ne vem kako
hudo užaljena itd. Kaj je Cecilija potemtakem
res pobožna oseba, ki ji ni več do sveta?

Častilakomnost pa taka!

Po vsej deželi sloviš in tvoje ime vsi spo-
štujejo. Pošten si, moder in duhovit, zraven pa
na vsi moč skromen. Prav ta skromnost brani
tvojim prijateljem, da te ne bi kar v obraz
hvalili.

Zadnjič je bilo spet vse polno prijateljev,
zbranih pri tebi, kjer so ti kazali svoje spo-
štovanje. Ti pa si bil, kakor vedno, samo
skromnost, kakor se pač spodobi. Prijatelji bi
te bili radi v obraz hvalili, pa si niso upali,
ker so se bali, da bi jim bil hvalisanje utegnili
zameriti. Ti pa blestiš s svojimi modrimi in
duhovitimi besedami. Prav kar si povedal mo-
dro misel, nakar si se za hip umaknil iz druž-
be, češ da imaš zunaj ta in ta opravke.

V resnici pa si se zato umaknil, ker si bil
prepričan, da te bodo, ko boš odsoten, navda-
šeno hvalili. Čeprav si zunaj, se vseeno ka-
naslanjaš ob misli, kako te zdaj v sobi pri-
telji hvalijo.

Menda ne boš trdil, da nisi častilakoment

Vojni dogodki preteklega tedna

Ob 20 letn. ci fašističnega pohoda na Rim

Dne 28. oktobra je preteklo ravno 20 let, odkar je fašizem pod Mussolinijevim vodstvom krenil v zagonu fašistične revolucije na Rim ter tega dne prevzel v Kraljevini vso oblast. Od tega dne gre Italija docela nova pota, pri tem slava več velikega duha svojega Duceja kakor tudi junške žrtve njegovih fašističnih borcev.

Fašizem, ki ga je ustvaril v svoji genialni zamisli Benito Mussolini, je 28. oktobra 1922 v Rimu po končanem pohodu na prestolnico zaključil zmagovalo prvo stopnjo preporoda italijanskega naroda in prvi korak fašistične revolucije. Prvim letom borbe, ki je prinesla sijajno zmago fašističnih načel, se je pridružilo dvajset plodnih let, ki so bila prežeta s stvariteljsko silo fašizma prav v vseh panogah javnega življenja Kraljevine.

Kakor gre zasluga stvaritelju fašizma Duceju, da je prvi ob razvalinah Evrope po prvi svetovni vojni pokazal edino pravo pot ne samo svojemu narodu, ampak vsem državam v Evropi, kako se je treba boriti proti vplivu komunizma in se za vedno osvoboditi teh razdiralnih temnih sil, ki glojajo v jedru človeške družbe, tako gre fašizmu tudi prva največja zasluga, da je pokazal nadaljevanje poti v lepšo in boljše bodočnost družbe.

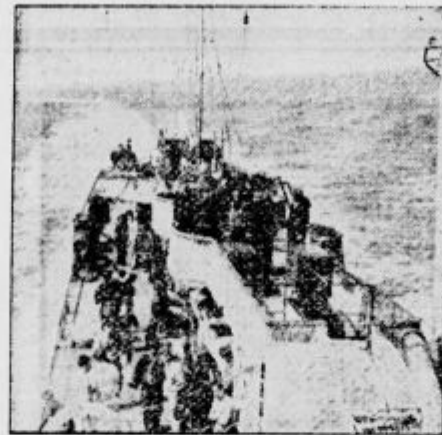
Italija sama je danes najbolj veličasten dokaz ogromnega plodnosnega in stvariteljskega dela, ki ga je izvedel fašizem. Načrti, ki si jih je zastavil fašizem po svetovni vojni, in naloge, ki jih je izvedel, so pomenile za tedanji čas za vse države pravo revolucijo, prevrednotenje do tedaj veljavnih načel politike.

Kdo bo pregledal velikanski razvoj, ki ga je doživela Kraljevina že samo na socialnem polju. Delavec, ki je bil v okviru fašizma postavljen na tisto mesto, ki mu po vsej pravici gre, dane so mu bile v pomoč najrazličnejše javne ustanove. Družina je pod fašizmom spet postala osnovna celina države, dobila je nazaj spoštovanje in čast, ki ju zasluži. Napredku Kraljevine so služile milijarde in milijarde, investirane v najrazličnejša javna dela, ki so dvignila državo do doslej neznanega poleta in ji omogočila ustvaritev Imperija ter avtarkije, o kakršni pred 20 leti nihče niti sanjati ne bi mogel.

Toda pohod fašistične revolucije, začel pred 20 leti, se še nadaljuje. Zvesta geslu, ki ji ga je dal Duce: »Ti nasproti narodni, deluje naprej v Kraljevini in povsod drugod, kjer predstavlja najvišjo oblast faktorski svečenj. Tudi Ljubljanska po-

krajina živi že drugo leto pod okriljem rimske pravice novo življenje, ki so mu načela fašistične revolucije vtisnila svoj neizbrisni pečat gospodarskega napredka in kulturnega razvoja. Zato je praznik 28. oktobra bil tudi praznik Ljubljanske pokrajine in njenega prebivalstva.

Tega slovesnega dne so po vsej Kraljevini bile velike slavnosti, ki so znova potrdile, kako trdno je fašizem Benita Mussolinija zasidran v sreči vsega junškega italijanskega naroda.

Italijanske torpedovke križarijo po Sredozemlju ter uspešno napadajo sovražne podmornice.

Siloviti sovražni napadi v Egiptu obnemogli

Siloviti sovražni napadi v Egiptu obnemogli. Pretekli teden so na egiptskem bojišču Angleži poskušali silovite napade, iz katerih so se razvili hudi boji, ki pa so bili za Osnne čete uspešni ter so konec tedna ponehali.

Vojno italijansko poročilo 853 od 26. oktobra poroča, da so propadli ponovni močni sovražni napadi, ki so jih podpirali tanki. Samo tankov je sovražnik izgubil 104. — Osnna letala so bombardirala angleško zaledje ter sestrelila 14 angleških letal. — V območju trdnjave Marsa Matruh se je sovražnik skušal izkrcati, toda napadala letala italijanska so to takoj preprečila ter eno ladjo z bombami sestrelila. — Nad Malto so bili sestreljeni trije sovražni lovci. — Na sredozemskem bojišču je nemško letalstvo sestrelilo štiri angleška letala.

Italijansko vojno poročilo od 27. oktobra št. 854, pravi, da so tudi dne 26. oktobra pri El Alameinu divjali sredi boji, v katerih so italijanske in nemške sile razbile 111 novih tankov ter 38 oklepnih avtomobilov. — V bojih dne 25. oktobra se je zlasti odklovo 3. bataljon 61. pehotnega polka »Trento«. — Italijanski in nemški lovci so sestrelili 15 sovražnih letal. Nad Sredozemljem je bilo zbitih 7 sovražnih letal. — Italijanska podmornica je potopila sovražno podmornico.

Italijansko vojno poročilo od 28. oktobra št. 855 sporoča, da so zlasti na severnem delu egiptskega bojišča divjali hudi boji, napadi in protinapadi. Borili so se tanki in pehota. Važna posojanka, ki so se za njo zlasti hudo bojevali, je ostala v rokah osonih čet. Sovražnik je izgubil 53 tankov. — V letalskih bojih je bilo uničenih 21 angleških letal.

Vojno poročilo št. 856 od 29. oktobra sporoča: V siloviti bitki, ki se je pet dni bje pri El Alameinu, so bili tudi večeraj novi močni sovražni napadi, katerim pa so se osne sile srđito upirale. Uničenih je bilo več desetih angleških oklepnih vozil in zajetih nekaj sto ujetnikov. — Osnna letala so bombardirala sovražnika v črtah in v zaledju. Sestreljeni sta bili dve angleški letali. — Osnno letalstvo je bombardiralo sovražna letališča ter uničilo eno sovražno letalo.

Vojno poročilo št. 857 od 30. oktobra sporoča, da je sovražnik spet brez vsakršnega uspeha z velikimi silami napadal. Nekaj začetnih vdorov so junške čete takoj omejile in izločile. Uničenih je bilo 39 sovražnih tankov. Poebno se je odkloval neki nemški bataljon, ki je sam uničil 13 tankov. — Pri Marsi Matruh se je sovražnik dvakrat skušal izkrcati, pa se mu je poskus ponesrečil, ker je takoj nastopilo osno letalstvo.

Pemembne zmage v Rusiji

Nemško vojno poročilo od 26. oktobra sporoča, da je bila jugovzhodno od Novorosijska v naskoku zavzeta sovražna postojanka ter da je bila zavzeta nekaj novih postojank vzhodno od Tuapseja. Nemški napadalni oddelki so v Stalingradu uničili več sovražnih odpornih gnezd. Sovražni protinapadi so bili odbiti v bojih iz bližine. — Nemška letala so sestrelila 27 sovražnih letal.

Nemško vojno poročilo od 27. oktobra navaja nove boje in uspehe pri Novorosijsku in Tuapseju ter ob reki Terek. Boji v Stalingradu se uspešno nadaljujejo. Dne 26. oktobra je bilo uničenih 60 sovražnih letal.

Nemško vojno poročilo od 28. oktobra sporoča, da je bila pri Novorosijsku zavzeta nova važna postojanka, prav tako pa ena pri Tuapseju. V Stalingradu so nemške čete vzhodno od tovarniškega predmestja prišle do reke Volge.

Vojno poročilo od 29. oktobra naglašja, da so nemške čete na Kavkazu uspešno odbile več sovražnih protinapadov in da so hrvatska letala zbita 6 sovražnih letal. — Ob reki Terek so nemške in rumunske planinske čete zavzele močno branjeno mesto Narčik ter doslej zajele 7000 ujetnikov, 66 topov in 38 tankov. — V Stalingradu so nemške čete odbile sovražne protinapade in zavzele nekaj novih hiš. — Tega dne je sovražnik izgubil 44 letal.

Vojno poročilo od 30. oktobra sporoča, da so bili odbiti sovražni napadi pri Tuapseju na Kavkazu in da se sovražne sile od Narčika gibljejo proti vzhodu. V Stalingradu je bilo očiščeno zavzeto ozemlje, južno od mesta so bili odbiti sovražni protinapadi. — Ob reki Don so junške italijanske čete pogumno odbile sovražnikov poskus, da bi prišel čez reko.

50 odstotkov popusta imajo vsi delavci, ki obiskujejo predstave narodnega gledališča v bolgarski Sofiji.

Smrtno se je ponesrečil s svojo soprogo pri padcu avtomobila v morje norveški minister dr. Lunde.

Zunanje ministrstvo za vzhodno Azijo je Japonska ustanovila s 1. novembrom t. l.

Na Malti živi prebivalstvo zaradi bombardiranja iz zraka skoraj neprestano pod zemljo, je izjavil gibraltarski škof, ki se je vrnil te dni z Malte.

Običajni čas so s 25. oktobrom uvedli tudi na Portugalskem, ko so pomaknili kazalec za eno uro nazaj.

Prizor iz italijanskega letalskega oporišča.

Grobovi komunističnih žrtev

Ob krti Antona Zupančiča iz Stranske vasi pri Stični, higar truplo so v sredo, dne 21. oktobra dopoldne odkopali sredi gozda pod vzhodnim Poltevegga. Na levi strani pokojnikova hčerka Francka, ob njej sin Tone, zraven njega hčerka Angela, ob menihovi levi sin Franček, poleg njega pa sinko in hčerka pokojnikovega brata, ki stoji za njima na desni.

Dan na dan prihajajo na dan strahote, ki jih po vsej slovenski zemlji počenljajo komunistični zločinci in poživinenci. Dan na dan ljudje odkrivajo grobove najbolj poštenih slovenskih ljudi, ki so jih rdeči divjaki v svoji živinski strasti kar poklali. Vsa dežela se s studom obrača od teh živinskih ljudi, le v Ljubljani je še nekaj takih sprjenih ali pa blazno neumnih ljudi, ki tem izvržkom človeštva še verjamejo, da ocvobajajo naš narod. Verjamejo že takim besedam, kjer se zdaj komunistični hudodelci izgovarjajo, češ da so tega ali onega morali ubiti, ker je bil belogardist. Belo gardo namreč ti ljudje imenujejo vsakogar, ki oboja take strahotne zločine. Ljubljanski izprijenici zdaj te strahovite zločine svojih poživinjenih hostarjev zagovarjajo z belo gardo. Tako nesramni so, da kar prezro tole dejstvo: Hostarji in rokomavši so poštena slovenske ljudi morili že takrat, ko o kakih belih gardi niti duha ne sluha ni bilo. Ljudje so pograbil za orožje zoper komuniste šele takrat, ko so videli, da bodo sicer komunisti nje same ugonobili, če jih sami ne bodo iztrebili. Da je to narodno sramoto treba z obličja slovenske zemlje res iztrebiti, to nam velevalo dogodki sami, to nam velevalo grobovi naših najboljših slovenskih mož in fantov, ki so njihova trupla v njih zagrebena kdo ve kje v samotnih hostah, ko so jih poprej komunisti zverinsko poklali zaradi njihovega prepričanja.

Vzglede, ki najbolj kriči, kako satansko podlo ravnanje komunisti z možni, ki so zavedno katoliški, nam je smrt Antona Zupančiča, ugodnega kmeta iz Stranske vasi pri Stični. Tega moža, ki je oče sedmim otrokom — osmi pa je na potu — so divjaki odpeljali od doma dne 3. junija ob 10 ponoči. Peljali so ga v bližnjo hosto, kjer so ga zašiševali. Z njim vred

so zašiševali tudi njegovo najstarejšo hčerko 21 letno Francko. Samo to so jo spravevali, ali oče res hodijo v samostan in ali je res v katoliških družbah. Francka je seveda po pravici povedala, saj je oče res bil odbornik raznih kmetijskih združenj in društev, ki imajo svoj sedež pri fari v samostanu. Francka je tudi videla, da je mlečnozobi gosposki poba, ki jo je spraveval, zapisal na tisti pa-

pir: »Ta je zmerom v samostanu.« Dekle so potem spustili domov, očeta pa pridržali. Nato so ga vodili skozi gozd. Kakor se je pozneje izvedelo iz ust ujetih komunistov, ki so bil pri umoru zraven, je Zupančič vprašal: »Čemu me preganjate tod po hosti? Rašji bi šli k mašiče.«

»Saj kmalu pojdeš!« se je nanj zadril dedec. In potem so ga vrgli na tla, mu pokleknil na razprte roke in noge ter ga začeli zbadati z nožem. Zupančič je v nečloveških mukah napel svoje zadnje moči. Posrečilo se mu je, da je izmaknil roko izpod partizanskega kolena. Sunkoma je segel po naperjenem nožu. Takrat pa so planili nanj in mu zadali smrtni bodljaj. Pri umoru je po vsej priliki sodeloval zloglasni komunistični krvnik 21 letni

Vinko Zajec, p. d. Vencajz iz Oelice pri Krki, ki ima na vesti že več 80 umorov.

Morda se bo našel še kak neveren Tomaž, ki bo majal z glavo in izrekel svoj dvom, da bi komunistični partizani Zupančiča ubili samo zaradi njegovega verskega prepričanja. Temu nevernemu Tomažu postrežemo z novim dokazom. Komaj mesec dni je od tega, ko je nekaj partizanov prišlo v Zupančičevo hišo. Izročili so že itak dovolj nesrečni ženi Frančiški list, na katerem je bilo napisano:

»Še veliko farških podreptnikov bomo spravili s potile«

Ko so odhajali, so ji zagrozili, da tudi tega ne sme povedati živi duši...

Kakšni kriminalni tipi so sodelovali pri obovodilnic front, dokazuje primer trgovskega vajenca Ljuba Podlogarja, ki se je pred svojim begom v hosto učil v neki trgovini pod Ivančno gorico. Fantu je komaj 18 let, pa si je omadeževal vest že z osmimi umori. Ob neki priliki, ko je bilo govora o Zupančičevi smrti, je z žarečimi očmi izjavil:

»Kar srce mi igra, kadar koga prav pošasi z nožem režem!«

Ob neki drugi priliki je spet z naslado pripovedoval, kako je z nožem mesaril nekega dekleta. Človeka spreletava zrna spricho take poživinjenosti. Komunistična vzgoja je rodila strahotne sadove: nakazna bitja, ki so človeku podobna samo po zunanosti, njihova notranost pa je eno samo leglo zločinskih nagonov. Malo, prav malo še manjka — in nadebudni gojenci komunistične šole bodo zdrčeni globoko pod raven afriških ljudozrcev!

Zupančičev grob v hosti najden

Ko se je po fari razširila žalostna novica, da so komunistični klavci zaklali Zupančiča, tega značajnega moža in poštenjaka, s kakršnimi je naša zemlja le redko posejana, občani kar verjeti niso mogli. Saj je tudi v sru njegovih domačih še tlela iskrica upanja, da ga imajo partizani morda le še živega v hosti. Pa je bila resnica, kruta resnica: ubili so ga in zakopali neznano kam. Izredni delavnosti, podjetnosti in iznajdljivosti vake strazhe, ki se je zadnje čase osnovala tudi v Stični, se je treba zahvaliti, da je bila skrivnost Zupančičevega groba odkrita. Prijela je nekega domačina, katerega je imela na sumu, da mu je znano, kje trohni umorjenovo truplo. Po daljšem oklevanju jim je res označil kraj. Prvotna domneva, da so Zupančiča ubili in zakopali na Polzevem, se je izkazala kot zmotna. Ubili in zakopali so ga na kraju zastlišani, komaj deset minut od doma. Ker pa se jim je zdelo, da so ga zakopali preplivito, so njegovo truplo iz previdnosti odkopali in ga zakopali kakih deset metrov dalje v hosti. To je bil torej že drugi Zupančičev grob.

SLOVENČEVA KNJIŽNICA

sporoča:

1. Vezane knjige so se žal nekoliko zakasnile, to pa zaradi tega, ker ni došel potrebn material za platnične klišeje. V celo platno vezane knjige so bile že razposlane, v polplatno vezane pa se bodo dobile jutri v ponedeljek. S četrto knjigo, ki izide 1. novembra, bomo — tako upamo — tudi z vezanimi knjigami na tekočem.

2. Doslej so izšle tri knjige drugega letnika:

Jalenovi »BOBRI«, trilogije I. del, povest Ljubljanskega barja iz pradavne dobe mostiščarjev;

Perrijev »NEZNANI UCENEC«, roman iz Kristusovih časov in se godi deloma v Rimu, deloma v Palestini;

Heyeva povest »POTA IN ZAPREKE« — zgodba podjetnega fanta, ki išče ravnovesja med svojim poklicnim delom in zahtevami srca ter naposled po mnogih ovirah obojno združi v harmonično celoto.

3. Kot četrta knjiga bo prihodnjo soboto izšla povest Ljeskova, enega najboljših ruskih pisateljev, »ZACARANI ROMAR«, roman iz Donske kotline.

4. Težko pričakujejo naše družine Miklavža Kureta »VESELJA DOM«. Obsegal bo tri knjige, ki bodo vse obenem izšle sredi prihodnjega meseca. Za dolge zimске večere pač ne bo boljše priložnosti kot bo to Kuretovo delo. V knjigah je zbrana ogromna množica najrazličnejših zabav in iger in »čarovnijske in umetnijske. Vsa bo lahko našel v knjigi svoje: otrok, dijak, odrasli, neuki, učenjaki, matere za svoje otroke itd. Kjer se ne da vse povedati z besedo, je ponazorjeno s slikami in risami.

Za naročnike »Slovenčeve knjižnice« bodo knjige kljub velikim stroškom po 6 lir, v knjigarnah bodo seveda dražje. Zato se naročite še ta mesec na »Slovenčeve knjižnice«. Naročnina se lahko plačuje v obrokih. Naroča se pri upravi »Slovenca« in v Ljudski knjigarni.

Robert & Stevenson
 POBEGI UJETNIK
 PRIGODE UJETEGA NAPOLEONOVEGA VOJAKA

Oči nisem več imel, da bi videl, dvomim pa, ali je bilo kaj drugega videti kot črno temo. To je, da sem zdaj pa zdaj lovil sapo, vendar se je to zgodilo popolnoma nezavesno.

Iznenada je udarilo moje telo ob skalo, da sem skoraj omedlel. Kmalu pa sem ves začuden opazil, da sem našel nekako počivališče. Iz skale je štrlel rob, na katerem sem bil skoraj brez teže

Pod nogami mi je zmanjkalo tal.

svojega telesa in noga je varno etala na naprej štrlečem robu. To je bil pač najumenitnejši dih-ljaj v mojem življenju. Pritrtil sem se ob vrvi in od silnega veselja sem olajšano zaprl oči.

Prva moja naloga je zdaj bila, da ugotovim, kako daleč sem prav za prav prišel na tej svoji poti. Ozrl sem se kvišku: nad menoj ni bilo nič kot temna noč in megla. Boječe sem pogledal naprej in navzdol. Tam na preprogi iz teme sem opazil nekak nejasen vzorec meglenih luči, deloma razpostavljenih v vrsti kot ulice, deloma posamič po samotnih posestvih. Preden pa sem vse to mogel prav spoznati ali samo oceniti oddaljo, me je obšla slabost in vrtoglavost, da sem se moral naskloniti nazaj in zamazati. Imel sem samo eno željo, samo da bi mislil na kaj drugega!

In čudno, želja se mi je izpolnila! Moja duša se je otesla nekake koprane in spoznal sem, kakšni bedaki smo bili jaz in vsi drugi! Saj mi vendar ni bilo prav nič treba, da sem se držal z rokami vrvi in visel med nebom in zemljo! Treba bi mi bilo samo, da bi se bil privezal na vrvi in se spuстил dol, toda vse do tega hipa nisem imel toliko pameti, da bi to uvidel.

Globoko sem vdihal sapo, zgrabil trdno za vrvi in se pognal iznova v globino. Najhuje sem, hvala Bogu, imel za seboj in sem bil tako srečen, da nisem v drugič štrbunknil ob skalo. Prav kmalu sem moral priti mimo nekega lepo dišečega grma, kajti vonj me je objel z močjo, ki je laetna vonju cvetic v temi. Če je bil rob v skali moj prvi mejnik, je to bil drugi. Začel sem računati, koliko me jik bil porabil za posamezne dele pota: do roba v skali toliko, toliko do tega dišečega grma in toliko do spodaj. Postal sem lahkomein in obšla me je izkušnja, da bi izpustil vrvi. Ko so me te misli šle po glavi, sem začutil pod seboj trdna, ravna tla in le malo je manjkalo, da se nisem na ves glas zjokal. Roke so mi bile vse odrte, noge so se mi tresle kakor od mraza, če se človek po dolgem naporu počuti kakor olajšan.

Toda zdaj ni bil čas, da bi se udajal slabosti. Hvala Bogu in Niegovi neskončni dobroti sem bil

ušel iz trdnjave. Poskusiti sem samo še moral, da bi osvobodil tudi svoje tovariše.

»No.« sem si rekel, »tukaj prične zame nova naloga. Bojim se, da bo vse hujska od prve. Jaz nimam toliko moči, da bi držal vrvi napeto, če je pa ne držim, se bo naslednji razbil ob skali. Ni, da bi imel tako srečo kot jaz.«

S svojega stališča sem videl, kadar koli se je megla razpršila, da se je na nekem oknu nad menoj prikazala svetiljka, ki mi je nudila merilo za višino, iz katere bo naslednji padel, in za silo, s katero je moral zadeti ob mene. Še slabši je bilo, ker smo se bili dogovorili, da si ne dajemo nobenih znamenj, samo vsakih toliko in toliko minut po Leclousovi uri se je imel naslednji spustiti v prepad. Ze me je obšel strah, da so odkrili našo zaroto in pobeg in da so moje prijatelje iznova zgrabili, tedaj pa sem po gibanju vrvi opazil, da je moj tovariš zlezal skozi predor in se pogumno spustil po vrvi nizdol. Pokazalo se je, da je mornar Gantier po vsej sili odšel prvi za menoj, toda ni dosti manjkalo, da bi drago plačal za to prednost. Najsi sem se še toliko trudil, jaz nisem mogel držati vrvi tako trdno kot sem želel, in cela reč se je končala tako, da je padel z višine več metrov na mene in sva se obadva kotilila po tleh. Brž ko je prišel malo do sapa, me je obsul s psokami, tulil zaradi prsta na roki, ki si ga je bil ziomil in me iznova preklinjal.

Opozoril sem ga, naj drži gobec in ga je sram, ker tako kriči; kdo bi mogel vedeti, če niso že slišali truša njegovega padca in kričanja in se niso straže sklanjale bez zidovje in poslušale??

Vendar je straža šla naprej, ne da bi bila kaj opazila; tretji je z lahkoto dospel do tal, za četrtega je bilo seveda še vse lažje in preden se nas je zbralo deset sem se spomnil, da bi zdaj lahko mislil na svojo varnost, ne da bi storil kako krivico tovarišem.

Njihov načrt mi je bil znan; imeli so zemljevid in koledar in so se nameravali poslati v Grangemouth, kjer so se hoteli polastiti kake

... me je obsul s psokami...

ladje. Toda kar nič nisem vedel, če znajo ladjo tudi voditi, če bi se jim posrečilo odpeljati jo. Ves njihov pobeg se je izvršil tako malo pripravljen, kot si človek le more misliti. Samo nepopravljiva živost ujetnikov in nevednost preprostih vopežljivost ujetnikov in nevednost preprostih vojakov jih je zapeljala, da so skušali izvršiti tako svojo namero. Toda, čeprav sem jim bil dober tovariš in sem rade volje delal, da se je predor dovršil, bi jih bil pustil iti svojo pot, tudi če bi izmuzal od male družbe, ne da bi znil besedico

ali se poslovil od njih. Rad bi bil še počkal, da bi dal Leclouso roko, vendar sem menil, da sem v zadnjem, ki je pripeljal dol, spoznal Clausela, do katerega sem bil prav nezaupljiv izza prizora v šotoru. Smatral sem tega človeka zmožnega za vsako podlost in poznejši dogodki so pokazali, da sem imel prav.

7.

Swanston Cottage.

Zdaj sta bili dve nalogi pred menoj; prvič, da pridem od bližnje trdnjave in mesta, da ujetnikov niti ne vzamem v misel, in drugič, da se še ponoči prerinem do južnega dela mesta in da bi bil v bližini Swanston Cottage, ko bi se svital dan. Še na misel mi ni prišlo, kaj storim potem, pa se tudi nisem zmedil doeti zato, saj je vse bilo odvisno od sreče in priložnosti. Hotel sem se že pripraviti, vendar je bilo prav nemogoče, nato pa iti naprej, oči odprte, jezik za zobmi. Zdrava človeška pamet, pa čedna zunanost, so je pomenilo življenje, da povem čisto na kratko.

Na poti sem doživel mnogo težkoš in zaprek. Zašel sem, izgubil se na vrtovih, se zaletel ob hišo, imel sem celo tako smolo, da sem prebudil iz spanja celo družino in neki človek, očitno družinski poglavar, mi je pretel s puško skozi okno. Čeprav je preteklo že nekaj časa, kar sem se bil ločil od tovarišev, vendarle nisem dospel kdovekaj daleč, kar me je nesrečno naključje

... aokter nisem dospel do vrtnega zidovja.

oviralo na daljni poti. V gluho noč se je razlegel krik, ki mu je sledil zamokel padec in pok murskete s trdnjaviških utrb. Nekaj čudnega je bilo slišati, kako se je razširila vznemirjenost po mestu. V trdnjavi so se oglasili bobni in od zadaj se je začelo plat zvona. Nočni čuvaji so mahali s svetilkami in celo v tem pustem kraju, kjer sem stopal, so se zasvetile luči po oknih, oknice so se odpirale in slišal sem, kako so se sosednje družine prerekovalle skozi okna od ene hiše do druge.

Jaz pa sem prišel na zlošno pot, ki je držala v moji smeri. Kmalu sem bil na varnem na temni veliki cesti, kjer ni bilo svetlobe luči in nevarnih nočnih čuvajev. Stopal sem dalje po položnem griču navkreber in na drugi strani zopet nizdol med hišami neke vasi v dolino, dokler nisem dospel do glavne ceste, ki je držala proti pentlandskim višavam in kraju, kamor sem bil namenjen. Hodil sem že nekaj časa, ko se je začela megla dvigati in kmalu sem prišel iz megle v zvezdno noč in sem zagledal pred seboj prav različno vrhove gora in v ozadju dolino reke Forth, kakor tudi kraj našega ujetništva, ki ga je pokrival dim. Polagoma je postala trdnjava na skali in strebe, pa dimniki mesta bolj jasni ito se vzdigovait kakor otoki iz oblakov, ki so se oddaljevali. Okrog mene je ležala pokrajina mirna podeželska. Pot se je vila v breg in nikjer ni bilo videti žive duše; ptice so se oglaševale, da bi se grele, bi rekel, večje po drevu jo se gibale ito rdeče listje je v vetru plesalo na tla.

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Ko je iskal slona

Misionar v Afriki p. Janez Devalle pripoveduje:

Te dni nas je obiskala čreda slonov. Najbrž so prišli iz keniških pragozdov in se približali prav gozdu, ki meji na naš misijonski prostor pri Nyeri. Odtod so potem delali izlete v okolico.

Naši zamorčki so bili tedaj večinoma na požitnicah. Škoda! Sloni tako blizu, otrok pa ne, da da bi jih videli. Kdo naj to razume? O, kako bi jih gledali!

Torej na delo! Denem si puško na rame in vzamem s seboj nekaj domačinov, ki kažejo pot. Stopimo v gozd. Izprva nobene sledi. Tibo tu varno se plazimo naprej. Naenkrat čujemo zopet,

Jezdec na slonu

kot da se lomijo veje pod nogami, šum in ropot, ki prihaja bliže in se čuje kakor šum močne nevihte. In vendar je ozračje mirno. Torej: sloni!

Plazimo se še bolj previdno naprej. Glejte si jih: eden, dva, pet, deset jih naštejemo. Toda niso še vsi. Tam ob strani se sliši, kot da se pasejo še drugi. Domačin, ki ima bistro oko, je naštel kar dvajset glav. To je že čreda, ki bi je bil vsak posestnik vesel.

Debelokožci so zavohali nevarnost, čeprav nas še niso opazili. Postajali so nemirni. Rilce so obračali na vse strani in sumljivo stresali noz-

Sestra-domačinka učil afričke zamorčke

drvi. Vse smo videli, ker smo bili skriti za drevesi.

Eden od njih, pravi velikan, zapusti čredo in gre naravnost proti nam. Mi smo sicer želeli biti samo gledalci, toda sedaj ni kazalo drugega, kot da predrznežu pošljemo kroglo v pozdrav in ga tako prisilimo, da spremeni svojo smer.

Toda nerodnež ni razumel, kaj hočemo in se pripravil na naskok. Grozno je zatrobil s

svojim rilcem, da smo imeli vtis, kot nekoč Jozua, ko se je podirala Jeriho...

Zbežali smo, saj drugega nam ni kazalo, ker na napad nismo bili pripravljeni. Bežali pa smo, da se je kar kadilo za nami.

Ali ste že kedaj brali, kako se lomi in drobi pragozd, kadar se vsuje plaz z gora in si vtira pot skozi goščavo? Tako in samo tako morem izraziti tisto lomastenje, ki so ga napravili sloni, ko so jo ubrali za nami. Mi smo se razkropili na vse strani. Bežim, bežim... tik za seboj pa slišim ropot, ko da se svet podira. Srce mi tolče ko kladivo, sape mi zmanjkuje...

Naenkrat se gozd razredči, na prostem sem. Obstanem, poslušam, se razgledujem. Kje sem? Kraj mi je docela neznan. Nedaleč zagledam samotno kočo. Tja grem, da mi tam povedo, kje sem. Potrkam na vrata. Nič se ne oglasi. Grem okrog kočice. Zdi se mi, da nekdo zdihuje. Toda kje? Koča je vendar zaprta. Gledam po tleh, glej nekaj črnega v travli. Kaj li je?

Pristopim misleč, da je kaka žival, a kako se začudim: bila je stara ženica, umirala je. Obležena je bila v raztrgane cunjice, ležala je na robu jarka, ki je bil sveže izkopan. Vse razumem: Reva je bila skoro mrtva. Sorodniki bi jo morali pokopati, kar pa pogani zelo neradi storo. Zato so grob izkopaljo že poprej, da bi pozneje prišli in mrtvo truplo zavalili v jamo in zagrebli.

Božja previdnost je hotela, da sem prišel še o pravem času. Ženico sem poznal, ker je hodila

v misijon delat in je včasih prišla tudi k pouku katekizma. Zato mi je bila sedaj olajšana priprava na smrt. Vprašal sem jo, če želi biti krščena, in je prikimala. Vzel sem vode in umirajočo krstil. Potem je bila vsa vdana v božjo voľjo in nič več ni zdihovala. Mirno je čakala smrti.

Tako sem torej iskal slonov, pa sem našel dušo.

KRATKE **z vsega sveta**

Na Portugalskem biva nad 7.700.000 duš; glavno mesto Lizbona ima nad 700.000 prebivalcev.

V Londonu je prišla 23. oktobra Eleonora Roosevelt, žena predsednika Združenih držav; sprejela sta jo na kolodvoru kralj in kraljica.

Vsak peti Nемец zna stenografirati, piše graško časopisje.

Danski kralj Kristijan je zbolel za pljučnico in je njegovo stanje resno.

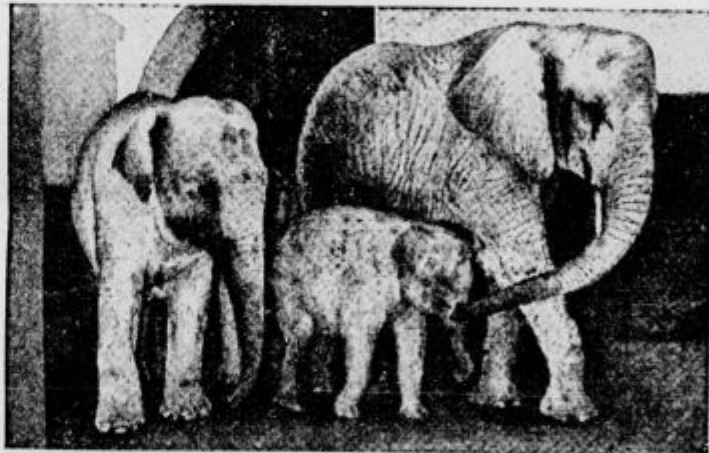
Češki dijaki, ki študirajo na nemških vseučiliščih imajo vse one pravice, kakor nemški.

Argentinska vlada je zaprla v Kordobi načelnika komunistične stranke Rodolfa Ghioldija, ravnatelja lista »Lahora«.

1027 političnih jeftnikov so izpustili te dni v Španiji; bili so obojeni po 12 do 14 let zaporu.

Brez nezaposlenih je sedaj Slovaška.

Nov most Adolfa Hitlerja so izročili te dni v prometu; gre čez Dunjster v bližini Besarabskega glavnega mesta Kišinjeva.

Slonova družina

Črede slonov v visoki travi

CIGANOVA ZAPUSCINA

Ruggero Dombre.

Prevedel Griša Koritnik.

S teboj vred smo trpeli, ko si bil bolan. Si se že opomogel? So tvoje noge zdaj dobre? Mnogo si trpel zaradi snega, mraza in dežja, ubože moj; in morda te bo tudi vročina zdelovala, kajti pravijo mi, da je Andaluzija vroča kakor Afrika. Moj Bog! Misliš, da še nisi prehodil niti polovice te neskončne poti! Koliko nezgod te še more doleteti, koliko boleznih priti nad tel Venomer se tresem, ki mislim na to. Poslušati moram Marjetko, ki zatrjuje, da si pogumen in krepak in da se ti ničesar ni bati. Samo to me še ohranjuje v upanju, da te bom še videla. Včasih pa se res bojim, da bom prej umrila.

Deklica vsakokrat tudi doda, da si tako prikupen in da boš gotovo vedno našel dobre ljudi, kakor so bili tisti, ki so te sprejeli v času snega pod streho in ti zdravili uboge ožuljene noge ali pa tista toledska ciganska dvojica, ki je bila tako dobrotna do tebe.

Dal Bog, da bi bilo tako! Jaz ne bom ppopolnoma mirna, dokler te zopet ne stisnem v svoje naročje.

Kljub vsemu, kar si doživel, si mi še postal toliko denarja! Kako si ga le mogel prihraniti? Še nikoli nisem bila tako bogata. Ves denar, ki mi ga pošiljaš, spravljam v staro volneno

...spravljam v staro volneno nogarico...

nogarico, pa ne zame ali za svojo bodočo kmetijo, kakor praviš. Meni po zaslugi tih dobrih Giampaolijevih ni treba ničesar. Hranim zate, da se boš mogel danes ali jutri neodvisno nastaniti v rodnem kraju.

Kar pa zadeva pisma, jih pošiljaj naravnost v Mimizan. Zdaj jih dostavlja hasparrenski pismonoša, a ubogi stavec mora vsakokrat napraviti dolgo pot, pa bi mu ta trud rada prihranila. Niti dolgo pot, pa bi mu ta trud rada prihranila.

Razen tega, kar zadeva Giampaolijevo družino in mene, ti nimam od tu ničesar pisati, kar bi te zanimalo.

Šušala sem, da se je starejši Giampaoli hudo jezil zaradi tvojega odhoda. Od takrat še ni našel nikogar, ki bi te nadomestoval, ker neče poštno plačati. Za zdaj mu neki njegov hlapec goni ovce na planine; toda čreda se mu je zelo škrcila. Videti je, da je tvoj bivši gospodar izgubil malone ves svoj denar; hotel je, da bi mu donášal več, toda slabo ga je naložil. Škoda je to zaradi gospodične, ki bi ji imel nekoč pripasti.

Na svidenje, dečko; sprejmi poljube od svoje babice, ki te objema z vsem ognjem svojega starega srca.

Tudi gospodična in njen očka ti pošiljata prisrčne pozdrave.

Mnogo srčce, predragi moj; glej, da se kmalu vrneš.

Tvoja babica.

Andrejček je počasi bral dolgo pismo. Vžival in srkal je njegovo vsebino kot poživljajočo izbrano pijačo.

Ob sporočilu, da je babica v Giampaolijevi hiši, mu je prekipevalo srce od veselja pa tudi od hvaležnosti do nežne gospodične, ki je postala dobra vila ubogi starki.

Ko je hotel še enkrat prebrati pismo, je zagledal ob robu napisane te-le vrstice, ki jih je prej spregledal:

»Andrejček, ne smeš verjeti vsega, kar ti babica piše o meni in kar sem se jaz branila pisati, ker je tako pretirano.

Ne glede na njeno starost, nam je babica zelo koristna in ji moramo mi biti hvaležni.

Tudi jaz ti želim mnogo sreče in skorajšnjo vrnitev. Vsi bomo srečni, ko te bomo spet videli... Upam, da se tvoj grdi Medo ne vdaja več svoji samogoltnosti. Reci mu, da ne bo od mene ničesar več dobil, če bo spet začel kaj takega; ničesar, niti najmanjšega koščka polente.

Na svidenje, Andrejček.

Deček je bil silno ganjen ob tem dokazu setrinske ljubezni, ki mu ga je izkazala deklica. Bolj nego kdaj koli prej je zdaj čutil željo, da bi mogel kmalu opraviti nalogo, ki mu je bila naložena, in je bil že ves nestrpen, da bi se mogel tudi on zahvaliti temu usmiljenemu dekletu, kakor je zaslužilo. Naj bi danes ali jutri kar koli zahtevala od njega; v ogenj bi skočil zanjo, če bi bilo treba. In vse življenje bi mu ne bilo zadosti dolgo, da bi ji mogel dokazati svojo neskončno hvaležnost.

Medtem pa se je, osrčen po njej, čutil sposobnega, da bi šel na konec sveta... Toda zaenkrat se je zadovoljil z neznatnejšo odločitvijo; odpovedal se je veselju, da bi v drugo prebral pismo, kakor ga je mikalo; »tem bi potrajal preveč časa, potrebnega za delo. Moral je pohiti, da je opravil, kar je bilo potrebno, da ne bi zamudil niti trenutka za svoj povratek v domovino... Sklenil je, da zopet prebere pismo zvečer, preden pojde spat.

»Pojdiva, Medo, zapleši enkrat tarantelo, prijatelj moj, in sicer lepo, kakor je še nisi nikoli... Zaupno (ohrani zase to skrivnost), pleš bodi v čast gospodični, ki jo morda še pomniš? Dala ti je tisto dobro polento in te tako lepo milovala v La Bastide-Clairence... Ali še več? Postala je malone vnukinja moje babice... Hoj, Medo!

Cimbala je ubrala svojo znano pesem: cap, cap-cap, cap-cap!

Medved je pisal: brum, brum, brum!

Otroci so v trumih prihiteli in klicali drug drugu:

»Hitro! Hitro! Komediant z medvedom!
Dan je obetal, da bo lep za mladega Iruleghija.

X.

Andrejček ni našel v Anslujaru cigana, ki ga je iskal, zato se je obrnil proti Cordovi ter prebudi prašno cesto, ki je deloma vodila skozi osetsko in ki je držala skozi dolino Guadalquivira.

Ko je zjutraj zarana odrinil iz Montora, je upal, da dosepe kmalu, morda že v dveh dneh, v veliko, kakih petdeset kilometrov oddaljeno andaluzijsko mesto. Poleg njega je stopal zvesti tovariš, ki je spetoma govoril, kakor da bi bil prepičan, da ga razume.

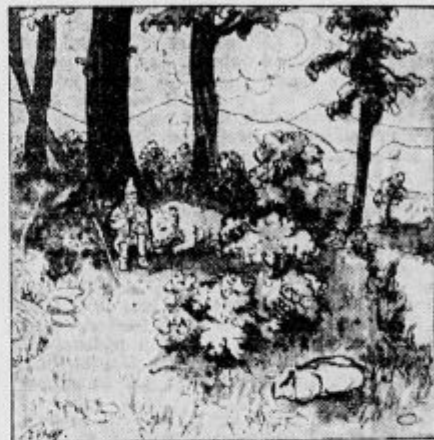
»Naprej, Medo, pogumi! Vedno bliže sva cilju. Pozneje, ko se bom iznebil tega pretana, se bova odpravila nazaj, k dragi babici... k vili, k lahni gospodični... Kako bova tedaj zadovoljna, kaj ne, Medo?»

Veskokrat, kadar je izgovoril te besede ali kaj podobnega, mu je odgovoril tih medvedov »brum« ter mu tako prebudil utvaro, da deli z njim nade in misli.

Bil je lep pomladanski dan, kakršni so sploh v južni Španiji; toda že vroč, kakor morejo biti poletni dnevi na Francoceem. V višavi je blestelo nebo v preživi einjini, v nišavi pa se je bohottila narava s svojim slovesnim odetom. Sonce je žarelo. Ko je bilo že blizu zenita, se je navdse udobno prikazal ob cesti zelen gozd, ki ga je vabil v zapeljiv hlad svoje sence.

Andrejček, ki je že žutil, da je lačen, se je ustavil, potegnil za seboj dobrega Meda, sedel ob gozdu na tla, v zavetju pred vročino pod zeleno streho vejčva. Vzel je iz bisage kruh in trdi fižol, ki si ga je bil kupil v Montoru in je začel jesti, deleč preprosto kosilo z zvestim tovarišem. Studenec v bližini jima je nudil hladilni napoj, da sta si ugasila žejo.

To je bil slasten obed, ki ga je izpopolnil še košček sladkorja, katerega je gospodar pripravil za sladkosnednega Meda in ki je dečka zazibal v prijetno sanjarjenje, v katerem so mu stopali pred oči babica in gospodična, Hasparren in La Bastide, Mimizan in Giampaoli; vse njegove simpatije in vsi dragi epomini.

tu je začel jesti...

Medved, ki je imel manj bujno domišljijo, je kmalu zaspal. Nezaznavno je premagal spanec tudi močno utrujenega dečka; kakor je bilo soditi po nasmehu, ki mu je igral na pol odprtih ustih, so prejšnje lepe sanje niso ločile od njega; sanjal jih je dalje v spanju.

Zdajeli se je v daljavi prikazal oblachek prahu, ki se je polagoma bližal, tako da je bilo kmalu mogoče opaziti velik voz, ki se je premikal pod vodstvom neke stare ženske, medtem ko se štirje moški peš stopali za njim. Kdo so pač mogli biti? Zdaj so bili že dovolj blizu, da so se dale razločiti poteze njihovih obrazov.

Vsi štirje so imeli zagorele obraze. Trije so imeli laze in brado črne kot vranje peruti; četrti pa popolnoma bele laze in brado.

Bili so cigani. Človek jih nikakor ne bi bil pričeval istemu plemenu, ki mu je pripadal dobri Sinté iz Toleda, tako zelo neprikupne jih je delal že sam pogled na njihovo bomo zunanost in trdi izraz njihovih obrazov.

V vsakem ciganskem rodu najdemo poleg posejnih ljudi, ki se preživljajo s plodom svojega dela, tudi talove, ki životarijo zgolj ob tem, kar si pridobijo z rokovnjaštvom. Zal, se to ne dogaja samo med cigani.

Če bi bil Andrejček opazil, bi ga bil nedvomno prevzel strah, da bo padel v njihovo ujetništvo; toda njegove oči so ostale zaprte: mirno je spal poleg medveda.

Voz je šel mimo; tudi moški bi bili šli mimo, ne da bi bili opazili Andrejčka, ki ga je kolikor toliko zadrževal goščava, že ne bi eden od ciganov, ki se je bil odstranil od drugih in odšel k studencu po vodo, zagledal prijatelja, zlekjena v travi. Takoj je pohitel za tovariši in jim naznanil svoje odkritje.

»Veste kaj?« je spregovoril z nizkim glasom, stakaj v bližini ob cesti spi majhen komediant z medvedom... majhen je kakor otrok.

»Oh, so odvrnili drugi, »pojdimos gledat!« Tiho ko miške so se približali in se začeli pogovarjati med seboj, ko so zagledali spečega komedijanta in medveda.

»Kako lepa živallje je zašepetal moški z belimi lasmi in pokazal na medveda. »To bi bilo kakor nalašč za nas, zdaj ko smo izgubili svojega medveda... Krana priložnost za izpopolnitev našega zverinjaka! Izkoristimo jo: zvečimo žival ter jo odpeljimo od tod.«

»Kaj pa, če se deček prebudi?« je opomnil eden od sinov; stari je bil namreč oče ostalih treh moških.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

Dr. France Kos

Starosta ali nestor naših modernih slovenskih zgodovinarjev je dr. France Kos. Rodil se je v Selah nad Škofjo Loko 1833. Ljudsko želo je obiskoval v domačem rojstnem kraju, višjo ljudsko želo pa v bližnji Škofji Loki. Nato je šel v Kranj, kjer je obiskoval nižjo gimnazijo, višjo pa v Ljubljani, kjer je tudi napravil zrelostni izpit z odličnim uspehom leta 1874. Potem je nadaljeval svoje študije na Dunaju, in sicer se je posvetil zgodovini in zemljepisju. V letih 1879. in 1880. je napravil diplomske izkušnje, 1881 pa še doktorat iz zgodovinske vede ter postal najprej za eno leto poskusi kandidat v Ljubljani, nato pa profesor na gimnaziji v Goriziji in zatem na tamkajšnjem ženskem učiteljsku. Nekaj časa je služboval tudi v Capodistria, pa se je kmalu vrnil na učiteljsko v Gorizijo, kjer je ostal do svoje upokojitve l. 1911. V Kopru je opravil med drugim tudi službo tamkajšnjega šolskega nadzornika za ljudske šole. Po upokojitvi je živel nekaj časa na Dunaju, nekaj v Selah, nekaj v Ljubljani, tu stalno od 1919 do svoje smrti 1924.

Že zgodaj je začel dr. France Kos pisati posamezne zgodovinske članke in razprave in jih objavjal v Ljubljanskem Zvonu, Kresu, Letopisu Matice Slovenske in tudi v samostojnih delih. Predvsem se je posvetil slovenski zgodovini iz srednjega veka in napisal o tem predmetu med drugim tudi te-le razprave: Slovenci za Karla Velikega, O Cirilu in Metodju, O razširjenju krščanstva med Slovenci, O naselitvi Slovencev, O naši domovini pred prihodom Slovencev v naše kraje, O Ogleju, O raznih plemiških rodovinah na naših tleh, posebno o Turjačanih in podobno.

Poleg splošno slovenskih zgodovinskih razprav je objavil tudi mnogo krajevno ali lokalno zgodovinskih. Prav posebno mnogo je študiral zgodovino Škofje Loke in njenega okraja, ko je odkril znameniti arhiv brziških škofov in je ta arhiv pridelal deloma v last Franceta Kosa samega, deloma pa v last ljubljanskega muzeja. O živel v Goriziji, je mnogo zgodovinskega študija posvetil tudi temu mestu in njega okolici, že na Dunaju pa je podrobneje študiral in pozneje napisal razprave iz zgodovine Majarskih mest, posebno Maribora, Celja, Ptuja in drugih.

Poleg samostojnih člankov iz zgodovine Slovencev je napisal tudi mnogo temeljitih ocen o zgodovinskih delih drugih zgodovinarjev svoje

dobe, zlasti je ocenjeval dela zgodovinarjev: Rutarja, Dimitza, Sukijeta, Antona Koblarja, Stareta in Fekonje.

Ob tisočletnici Metodove smrti je Slovenska Matica naročila Francetu Kosu, naj napiše razpravo o Metodju in njegovi delavnosti. In res je Kos napisal 1885 Spomenico tisočletnice Metodove smrti, razpravo, ki nikakor ni opisovala samo Metodovega življenja in dela, marveč je v nji pisatelj zajel celotno zgodovino Slovencev iz 9. stoletja.

Glavno, lahko rečemo: življenjsko delo dr. Fr. Kosa pa je znamenito »Gradivo za zgodovino Slovencev«. Vsi članki in razprave, ki smo jih zgoraj omenili, so bili prav za prav le uvod v to veliko delo, ki vsebuje vso zgodovino Slovencev iz srednjega veka. Do izdaje tega našega najodličnejšega zgodovinskega dela je Kosu priložil dr. Janez Evangelisti Krek, ki je posredoval pri Leonovi družbi, da je to veliko delo založila in izdala. Delo je začelo izhajati 1903 in je štiri velike knjige pridelil pisatelj sam, zadnji, peti del, pa je štiri leta po njegovi smrti — 1928 — izdal in pridelil njegov sin, tudi velik naš zgodovinar, vseučiliški profesor in sedanjí rektor ljubljanskega vseučilišča dr. Milko Kos. Gradivo za zgodovino Slovencev obsega politično, cerkveno in kulturno zgodovino Slovencev vse od leta 501. do 1246. Je temeljno delo slovenske zgodovine za raziskavanje našega srednjega veka.

France Kos pa je študiral tudi še poznejšo dobo, tako se je posebno posvetil zgodovinskemu študiju proteštanske dobe, dobe turških vpadov in tudi kulturni zgodovini Slovencev v poznejših stoletjih.

Razen zgodovinskemu študiju se je France Kos posvetil tudi vzgojitelstvu in je na učiteljsku v Goriziji vzgojil dolgo vrsto slovenskih učiteljev. Na prošnjo Slovenske Matice je 1890 napisal tudi prvo našo praktično šolsko knjigo za pouk vzgojitelstva.

France Kos spada kot zgodovinar med prave znanstvenike. Svoje delo si je zmerom zamišljal tako, da je najprej podrobno preiskal vse vire, vse gradivo, in šele na podlagi teh začel sestavljati znanstveno in kritično pisane zgodovinske razprave. S svojim »Gradivom za zgodovino Slovencev« si je pridobil za naš narod nemimljivih zaslug in postavil trden temelj zgodovinski vеди med Slovenci.

German iz Maribora z jablane in si zlomil levo nogo v členku.

s Kmetje so zborovali te dni v Gorjah pri Bledu. Zupan Lojze Ambrožič je pojasnil zborovalcem smernice obdelave zemlje, da se povzdigne kmetijstvo tudi na Gorenjskem in s tem pripomore nemškemu narodu do zmag.

s Javna dela v spodnji neretvanski kotlini. Spodnja neretvanska kotlina je še močno zamuširjena in ima nekaj jezer in stoječih rek, ki onemogočajo izkoriščanje plodne zemlje. Po že pripravljenem načrtu naj bi se ta del doline zvezal z reko Neretvo, ki naj bi odvajala možvirno vodo. Zato bo treba prekopati več velikih in širokih kanalov in so nekatere že začeli kopati, stare obstoječe in premajhne pa razširjati. Sedaj so začeli razširjati prekop v bližini Podgradine. Ta bo na vrhu širok 6 m, na dnu pa 4 m, njegova globina pa bo segala dober meter po sedanjí poletni vodostaji. Odvajal bo vodo iz stoječe reke pri naselju Ladišta. Zatem bodo prišli na vrsto še drugi vodni kanali. Ko bo delo opravljeno, bo spodnja neretvanska dolina ogromno pridobila na vrednosti.

Kdor je izdajalec? To je »Osvobodilna Fronta«, ki je pahnila slovenski narod v najstrašnejšo nesrečo.

ZA FANTE OD FARE

IZ DNEVNIKA SPORTNIKA TOMAŽA

»O, ti strila!«

Po nekaj dnevih veselega bivanja v dolini pod Stražnikom je moral Tomaž v Ljubljano na »delo veselo«. Tam so priredili tečaj za srenjske vaditelje. Tako je postal član »profesorskega zbora«. Kaj član, Tomažu se je zdelo, da je veliko več! Kdo pa bo imel toliko novega povedati! Takšni so navadno mladi ljudje, ko jih spustite k delu. Navdušeni in pridni, po vrhu pa še kolikor toliko domisljavi. In da niso izkušeni, kdo bi jim zameril?

Tam, kjer je Ljudska kuhinja ali točneje, kjer jesedaj Cirilovdom za akademike, je bila nekoč stara častiljiva telovadnica. Stara, ker je bila zatohla — in častiljiva, ker so se v njej zbirali člani slavne strassbourške, pariške, rimske in praške vrste. Ljubljanski fantje, ki so bili vaiceni namno že z mladih nog, niso opazili nič nevsčenege. Tomaž pa, ki je bil vajen boljših, je vihal nos in odpiral okna.

Kakor lačen kruha, je čakal Tomaž na svojo prvo uro! Potem je privedoval, razlagal, kazal in uril. Premetavali so kozolce, skakali

Za Niklavža izide »Slovenčev koledar« Naročite ga že sedaj!

čez štiri, pet in celo šest tovarišev, končno pa so se lotili skakanja čez visoko mizo. Tomaž se je pognal, odrinil in zletel po zraku kakor lastavica.

»O, ti strila!« se je čudil nek Škofjelčan, Tomažu pa je bilo liubo, da je slišal pohvalo. Kako tudi ne? Vsi mladi izobraženci so kolikor toliko nečimerni in ko delajo za druge, mislijo tudi na sebe. Korajžno so skakali fantje, Tomaž jih je paril in hodril, vsi pa so bili zadovoljni. Tu pa tam je bilo še slišati »o, ti strila!«

Popoldne so šli na stadion. Takrat še ni bil urejen kakor dandanes — saj se spominjate časov, ko smo prodajali sročke za stadijnsko loterijo — za urjenje lahke atletike pa je le prišel zelo prav. Tomaž je učil suvanje krogle. Skrbno se je pripravil in pokazal najprej sam, kako je treba metati. Uprl je vso svojo težo v železno kroglo, se bliskovito pognal in izprožil roko, da je krogla zletela kot krogla iz topa. »O, ti strila!« tudi tokrat ni izostala. To pa še ni nič, si je mislil Tomaž in začel privedovati vse, kakor je slišal o »učenosti« suvanja krogle. Začel je s »težičem«, govoril potem pol ure in končal z »ritniko« pravilnega metanja. In ko je še enkrat pokazal, kako je treba metati, ni bilo nobenega vzklika več. Ozrl se je na Škofjelčana, ki je ob vsaki priložnosti izustil svoji »o, ti strila!« ta pa je — spal. Sedeč na tleh je nastopil glavo na kolena in dremal. Ostali so zevali...

Ah, ti ljubi Bog, kako je bil Tomaž razočaran. Tako je mislil, da še nikdo na Slovenskem ni imel takega »predavanja o kroglji«, ti fantje pa dremajo... Kajpada, jezil se je na fante. In še na misel mu ni prišlo, da začetnike vse tisto o učeni teoriji ne zanima in ne more zanimati. To mu je postalo jasno šele zvečer v postelji, ko je premišljeval o svojem učiteljskem neuspehu. Pozneje ni več predaval, nač pa daljal naloge in razlagal šele takrat, ko so ga telovadeči vprašali, »kako bi, če je tako prav in zakaj?«

Ko so li tečajniki čez dan ali dva v malhno plavalnišče pri »Slonu«, je bil Tomaž spet dobre volje. Kako tudi ne? Sam je predlagal, da pridejo v učni načrt tečaja tudi ure plavanja in sedaj vodi kmečke fante, ki se vso zimo niso kopali, k plavalnemu pouku. »Vsi smo prepoteni; najprej moramo pod prho!« je ukazal in vodil skupine bodočih vaditeljev pod tople šumeče curke. Potem so se razvrstili

s Nov kino »Dubrovnik« so odprli koncem oktobra v Zagrebu. Obnovitvena dela so vlejela štiri milijone kun. Predvajali so film »Dunajska kric«.

s Zasluge neizkušenih delavk. Vse neizkušene delavke bo Delavni urad v Zagrebu zaposlil v popravilniških starih oblek. Delavk ebodo prejemale po 10 kun na uro, za prehrano in stanovanje ebo skrbel Delovni urad s sodelovanje ustanove ženstva.

s Tečaj nemškega jezika za hrvatske časnikarje. Hrvatsko novinarsko društvo je v sporazumu z zagrebško nemško akademijo pripravilo tečaj za pouk nemščine za člane Hrvatskega novinarskega društva.

s Vsi travniki in pašniki naj se preorjejo, v kolikor so namreč prikladni za njive in če niso neobhodno potrebni kot pašniki. To novo polje bodo posejali z žitom ali deteljo. Vse druge njive je treba skrbno gojiti, da bo pridruge kreme čim obilnejši. Tako je odredilo veliko županstvo hrvatskega Posavja.

s Nesreče, 17 letni Oton Trop iz Maribora je pri Sv. Petru nize Maribora padel s kolosa in si zlomil desno nogo pod kolenom. — Pri Slovenski Bistrici je neki kolezar povozil delavko Marijo Polegic iz Cigonce. Pri tem si je Polegikova zlomila levo nogo nad kolenom. — 70 letni Vincenc Kolar iz mariborskega zavežišča je padel na cesti in se hudo poškodoval. — V Leitersbergu je padel vlakovodja Alojzij

